

1

EEN MACHTIG CONCERN

Met een gebaksvorkje tikt Wilhelm Lohse drie keer goed hoorbaar tegen een leeg bierglas en mét de nagalm van het gerinkel valt er een soort van gewijde stilte over het kleine gezelschap.

'*Liebe Freunde*, mag ik kort uw aandacht. En aan onze nieuwe teamleden, heren, nogmaals welkom bij Hellbrand.'

Lohse is de chef van de sales force. Hoewel de onderneming van oorsprong Duits is waren Engelstalige termen massaal gangbaar geworden in het internationale zakenverkeer. En zeg nou zelf, sales force klinkt toch een stuk soepeler dan..... *Verkaufsabteilung*.

Lohse maakt een gespeeld zelfverzekerde indruk. Hij is een lange, wat slungelachtige man, bijna onopvallend doorknikkend in beide knieën alsof hij als een lamme marionet aan een draadje bungelt. Zijn kostuum zit ruim maar onberispelijk zoals Amerikaanse filmsterren uit de vijftiger jaren hun pakken droegen. Op zijn aangezicht is een sprieterige glijneus gebeiteld. De neus loopt te lang door. In de wandelgangen heet Lohse Pinocchio, dat lag wel voor de hand. De glijneus straalt een misplaatst superieur air uit alsof hij wil aangeven dat zijn bezitter de wijsheid van het bedrijf in pacht heeft.

Lohse is begin veertig. Ooit begonnen in de postkamer is hij met geslepen ellenbogenwerk opgeklommen tot het echelon chefs dat gewend is zonder veel ruchtbaarheid beslissingen door te drukken.

Onder de rook van de top ligt zijn speelveld.

Het kleine gezelschap treft elkaar in dezelfde directiefoyer op de bovenste etage waar Karol Bandorf de vorige keren met de chef had gesproken.

Hij ontmoet nu de andere twee gelukkigen.

'Vanmorgen hebben we spijkers met koppen geslagen' verklaart Lohse glimlachend in een minzame poging iedereen op z'n gemak te stellen.

'In overleg met de directie heb ik de laatste knopen doorgehakt. Maar voordat we de flessen ontkurken stel ik voor dat er met ieder van jullie nog een kort onderhoud wordt gevoerd. Zodat we allemaal zeker zijn van onze zaak en er geen misverstanden blijven hangen.'

Karol Bandorf luistert. Typisch staaltje van *Deutsche Gründlichkeit* vindt hij, óf die man volgt netjes de protocolaire lijn óf hij is gewoon een bange wezel en durft geen fout te maken uit angst te falen tegenover zijn superieuren.

Lohse houdt de regie strak in handen.

‘Laten we ons opsplitsen.’

Aan Karol vraagt hij: ‘Wil jij met Konrad Seidel meegaan naar zijn kamer hier op de gang? Jullie hadden al kennisgemaakt.’

Voor de derde keer in dat najaar van 1984 was hij het imposante hoofdgebouw genaderd.

Ze hadden hem de dag ervoor gebeld: de directie van het concern had een besluit genomen, hij werd verwacht.

Het was een soepele taxirit vanaf het vliegveld naar de binnenstad. Er reed weinig verkeer. Op het oog ontspannen zat hij op de achterbank en liet de bedrijvigheid op straat als een stomme film aan zich voorbijgaan. Met zijn gedachten was hij al in functie. Hij zou in een uitdagend nieuwe wereld stappen, talloos vele wonderlijke mensen ontmoeten, andere culturen ontdekken, op eigenaardigheden stuiten en veel kennis vergaren. Hij had geen idee hoe zich dat zou ontwikkelen, of hij daar in zou passen en zijn plaats zou weten te vinden.

Even kwam nog de gedachte bij hem op dat ze hem straks beleefd zouden afwijzen, dat hij pro forma op deze achterbank zat. Maar hij verwierp het spookbeeld meteen als een regelrechte idioterie.

Wéér liep hij in Frankfurt, wéér over de chique Bockenheimer Anlage. De ijle oktoberlucht kalmeerde. Geen zuchtje wind. In zijn neus snoof hij de geur van gepofte kastanjes.

Slechts enkele passen tot aan de draaideur. Hij controleerde of alle spullen op de juiste plek op de man waren: opschrijfboekje met pen, schone zakdoekjes, zijn houten kammetje, portemonnaie met declaratiebonnen, viegticket. Hij voelde de spanning stijgen in de aangetrokken bedrading van zijn brein. Dan kijkt hij omhoog. Het massieve gebouw lijkt hem een groot theater. Hij ziet de draaideur aan voor artiesteningang, fantaseert er de toneelgordijnen bij. Ik sta nu op het podium, alles is nog donker, verbeeldt hij. De helpers staan klaar om aan de touwen te trekken en de gordijnen open te schuiven. Zijn schouderbladen trekken samen, de borst gaat vooruit, een imaginaire wand achter hem weerhoudt zijn voeten een stap terug te doen.

En zo, de verse kastanjelucht inademend, was hij manmoedig door de draaideur naar binnen gelopen.

In een raamloos en ongezellig kamertje zit hij tegenover Konrad Seidel. Aan een muur hangen wat vergeelde posters van Duitse steden.

De oude rot, gestoken in een driedelig donkerbruin kostuum van dik Engels tweed, maakt een afwezige indruk. Om de zoveel seconden knippert hij spastisch met zijn oogleden alsof hij de slaap eruit wil verdrijven. Negentig procent van zijn buikomvang is kosten zaak. In zijn vest zit een hanguurwerk verstopt. Een bedompte geur van pruimtabak stijgt Karol naar het hoofd.

Op het bureaublad tussen hen in liggen enkele trofeeën uitgesteld, door Seidel buitgemaakt op lang vervlogen dienstreizen: wajangpoppen van Java, een Arabische waterpijp, een pennenbak van speksteen en een stel onbestemde figuurtjes eromheen. Alles dik onder het stof.

‘We hebben intern accuraat over je nagedacht’ begint de veteraan traag. Jarenlang had Seidel als enige zowat alle verkooprelaties onder zijn beheer gehad. Hij gold als Hellbrands boegbeeld maar raakt nu zienderogen uitgeblust en koerst versneld aan op een riante pensioenregeling.

‘Je hebt een sympathieke indruk gemaakt bij je eerdere bezoek. Je aanbevelingen zijn mooi, je hebt prima werk geleverd daar in dat altijd maar swingende Amsterdam. Wat een heerlijke kroegen zijn daar toch! En je kent de weg in Rusland, dat had je ons de vorige keer uitvoerig verteld, interessante baan had je. Een xenofob volk wat mij betreft maar jij zal die verdomd eenzellige Russen wel beter begrijpen dan ik. Helaas mis je commerciële ervaring in het uitgeefvak en van marketing weet je ook niet veel, als ik de informatie goed heb gelezen. Ze moeten in je investeren. Middelen zat, geld speelt hier geen rol. Begrijp me goed, vriend, je zult hard moeten aanpakken, dat geldt net zo goed voor de andere nieuwelingen. Heb je daar zin in?’

‘Zeker, ik sta te trappelen. Help me maar gauw op gang.’

Een puntiger antwoord kon Karol voor het moment niet bedenken. Zijn gedachten dwaalden al verder, naar de afloop van deze hele geforceerde bijeenkomst, naar herfstbladeren en kastanjelucht.

‘Laat me je één ding helder meegeven, jongeman, je treedt binnen bij een machtig concern, de bedrijfsformule van deze tent zit als geramd. Een oer-Duits handelsmodel. Ons fonds is het beste fonds van de hele wereld. Hellbrand zet de trends en bepaalt het prijsbeleid, kortom, ook de grootste concurrent legt ’t af. We trekken de beste auteurs aan. Universiteiten, onderzoekscentra, allemaal hebben ze studiemateriaal nodig. Dat is de *hardware* die we uitgeven, met een mooie, dure strik eromheen. Al het materiaal is door wetenschappers geschreven. Die mensen zijn zielsgelukkig en apetrots wanneer wij hun werk uitgeven. Dat noemen we commerciële kennisoverdracht. Houd dat scherp voor ogen waar je ook bent en met wie je ook praat.

Na ja, gut, ik vind het erg prettig dat ik voor de eerstkomende tijd je mentor mag zijn.’

Seidel steunt alsof hij daar als een berg tegenopziet. Bovendien lijkt hij uitgeput na zoveel uitleg.

Hij perst er nog een niet onbelangrijke mededeling uit.

‘Met twee, drie weken wil ik je introduceren bij enkele van onze agenten en afnemers, de rest volgt vanzelf. Stel me vooral vragen.’

Zijn toon klinkt plichtmatig, niet betrokken. In enkele standaardzinnen rondt hij het gesprek af.

‘Hoog tijd om naar de kroeg te gaan’ eindigt hij, ‘ik bedoel mijn *Stammkneipe* in de binnenstad!’

Iedereen is terug in de foyer.

Er heerst een losse sfeer maar spanning is voelbaar. De sales force van Hellbrand breidt uit en de nieuwe doelstelling is zowel afnemers als tussenkanalen meer persoonlijk en gericht te benaderen. Drie nieuwe functies waren te vergeven, drie gelijkwaardige functies voor verschillende gebieden. Er waren drie kandidaten overgebleven en Karol Bandorf is één van hen.

Kan er nog iets misgaan?

Een groepje opgewonden secretaresses schuift stoelen aan. Op een met damast tafellinnen afgedekt dressoir staan flessen en glazen opgesteld.

Directieleden zijn verschenen, belangstellend en met enige reserve de koppen observerend van de nieuwbakken teamleden.

Zijn keel schrapend tikt Wilhelm Lohse, nu met een vulpen, tegen een holle kristallen vaas. Door de dikte van het glas bleef een mooie galm achterwege en daarom schraapte hij nogmaals zijn keel.

‘Mag ik voor een moment weer uw aandacht, *bitte?*’ Met de directie naast zich neemt hij een formele houding aan.

‘Ik begrijp dat ieders zenuwen hevig hebben rondgeraasd, bij mij ook. Ik ben blij dat we deze werkdag in een feestelijke stemming kunnen afsluiten.

Het is vrijdagmiddag, *Feierabend* staat voor de deur. Ik zie dat de *Sekt* is aangerukt. Laten we het glas heffen op een mooie toekomst voor Benno, Felix en Karol bij Hellbrand.’

Er wordt beschaafd geapplaudiseerd.

Kurken knallen, sprankelend vocht vloeit in en over de glazen. Een van de secretaresses laat een glas uit haar handen vallen, het spat uiteen op de stenen vloer, wat de stemming verhoogt.

Karol schudt links en rechts handen, *en passant* een glas wegdrinkend. Zijn dunne, studentikoze das is scheef gaan zitten, wat maakt het uit. Van alle commotie staat het water in zijn schoenen maar dat merkt niemand.

Ineens benauwt hem de omgeving.

Hij verbeeldt zich dat iedereen naar hem kijkt, dat mensen hem observeren en keuren, op zijn uiterlijk afgaan, de maat nemen. Die ruimtelijke beklemming overkomt hem wel meer, bijvoorbeeld wanneer hij

rondloopt in een warenhuis op een zaterdagmiddag of zich een weg probeert te banen door een volle winkelstraat. Hier, in de feestelijke foyer, krijgt hij het belachelijke gevoel dat de mensen zich aan hem opdringen. Terwijl het maar om enkelingen gaat!

'Is er iets, *Herr* Bandorf?' vraagt hem een der secretaresses met een bezorgde blik.

'Nee hoor, dank je wel, hoezo?'

'U kijkt zo serieus, zo afwezig als ik dat mag zeggen. We zijn allemaal blij. U toch ook?'

'Ja, zeker, ik laat alle indrukken op me inwerken. Ik ben ook blij.'

Waarom ben ik zo opgelaten, vraagt hij zich af. Zelfs de eerste de beste secretaresse merkt het op, daarvoor is toch geen reden? Ja, die is er wel, ik sta niets te doen en weet niet wat ik kan doen, alleen maar knikken en beleefd glimlachen. Eigenlijk weet ik me geen raad tussen deze onbekenden en doen alsof ligt me niet. Ik wil hier weg.

De flessen Sekt zijn vlot uitgeschonken, lege glazen worden verzameld, de roerige receptie is voorbij. Het biedt Karol de kans afscheid te nemen. Hij is de enige die een vliegtuig moet halen.

Een lift inschietend, herademt hij.

Zo, van die opgeprikte smoelen ben ik verlost.

Hoe laat zou het zijn, waar hangt een klok? Waarom heb ik nooit een horloge om? Mechanisch graait hij in een binnenzak van zijn colbert. Hij voelt in de andere binnenzak of het originele houten kammetje, uit de Chinese winkel op de Amsterdamse Zeedijk, nog op z'n plaats is. En hij denkt: dáárom keek iedereen naar me, ze hebben me al op voorhand gewogen. Wat weten ze nou eigenlijk van me? Ik ben eind dertig, een getrouwd man, Magnus ligt heerlijk in zijn wieg te ronken, ik zal bij Hellbrand echt in het gareel moeten gaan lopen, me elke dag scheren, een fatsoenlijke garderobe aanleggen. En de tijd van vrijbuiteriej en dagdromen, zou die voorbij zijn?

Het besef dat hij is aangenomen bij de grote wetenschappelijke uitgever, als *salesman*, dringt vaag tot hem door als hij haastig het benedentoilet naast de portiesloge inschiet. Hij slaakt een metersdiepe zucht van opluchting, schudt tienduizenden aangespannen zenuwbanen los, stopt zijn bezwete hoofd onder de kraan.

Dan kijkt hij op in de spiegel en knipoogt.

Als hij buiten is houdt hij de eerste de beste taxi aan.

ⁱ Het verhaal over de grote uitgeverij Hellbrand in Frankfurt komt voort uit de fantasie van de auteur. Maar onmiskenbaar zijn veel elementen uit de Nederlands-Britse uitgeverij Elsevier Science als rolmodel gebruikt. Zie Wikipedia voor [Elsevier](#), geschiedenis van een uitgeverij, Reed Elsevier voor de fusienaam sinds 1993, en [RELX](#) voor de nieuwste samengestelde naam van vier werkmaatschappijen.